

KAUPUNGINJOHTAJIEN ENERGIA- JA ILMASTOSOPIMUS

Meillä, tämän sopimuksen allekirjoittaneilla kaupunginjohtajilla, on yhteinen visio kestävästä tulevaisuudesta riippumatta kaupunkimme koosta tai sen sijainnista maailmankartalla. Tämä yhteinen visio ajaa eteenpäin toimiamme, joilla puututaan toisiinsa liittyviin haasteisiin: ilmastonmuutoksen hillitsemiseen, siihen sopeutumiseen ja kestäväan energiaan. Olemme yhdessä valmiita toteuttamaan konkreettisia pitkän aikavälin toimenpiteitä, joilla saadaan aikaan ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä ympäristö nykyisille ja tuleville sukupolville. Meillä on yhteinen vastuu siitä, että rakennamme kestävämpiä, houkuttelevampia, viihtyisämpiä, selviytymiskykyisempiä ja energiatehokkaampia alueita.

ME KAUPUNGINJOHTAJAT YMMÄRRÄMME, ETTÄ:

Ilmastonmuutos tapahtuu jo nyt, ja se on yksi aikamme suurimmista globaaleista haasteista, joka vaatii välittömiä toimia ja yhteistyötä paikallisten, alueellisten ja kansallisten viranomaisten välillä kaikkialla maailmassa.

Paikallisviranomaiset ovat keskeisiä energiajärjestelmän muutoksen ja ilmastonmuutoksen torjunnan edistäjiä kansalaisia lähimpänä olevalla hallinnon tasolla. Paikallisviranomaiset jakavat vastuun ilmastotoimista alueellisen ja kansallisen tason kanssa ja ovat valmiita toimimaan muiden osapuolien sitoumuksista riippumatta. Paikallis- ja alueviranomaiset sosioekonomiseen tilanteeseen ja maantieteelliseen sijaintiin katsomatta toimivat eturintamassa pyrittäessä vähentämään alueensa haavoittuvuutta ilmastonmuutoksen erilaisille vaikutuksille. Vaikka päästövähennystoimet ovat jo käynnissä, sopeutuminen on edelleen hillitsemistä täydentävä tarpeellinen ja välttämätön tekijä.

Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen voivat tuottaa monia hyötyjä ympäristölle, yhteiskunnalle ja taloudelle. Kun niihin puututaan yhdessä, ne avaavat uusia mahdollisuuksia edistää kestävästä paikallista kehitystä. Tämä tarkoittaa muun muassa osallistavien, ilmastonmuutosta kestävien ja energiatehokkaiden yhteisöjen rakentamista, elämänlaadun parantamista, investointien ja innovoinnin lisäämistä, paikallisen talouden tehostamista ja työpaikkojen luomista sekä sidosryhmien osallistumisen ja yhteistyön vahvistamista.

Paikalliset ratkaisut energia- ja ilmastohaasteisiin auttavat tuottamaan turvallista, kestävästä, kilpailukykyistä ja kohtuuhintaista energiaa kansalaisille ja edistävät siten energiariippuvuuden vähentämistä ja haavoittuvassa asemassa olevien kuluttajien suojelua.

MEILLÄ KAUPUNGINJOHTAJILLA ON YHTEINEN VISIO SIITÄ, ETTÄ VUOTEEN 2050 MENNESSÄ SAADAAN AIKAAN

- hiilen käytöstä vapaita alueita, jotka auttavat pitämään ilmaston keskimääräisen lämpenemisen alle 2 celsiusasteessa esiteollisen ajan tasosta Pariisissa joulukuussa 2015 järjestetyssä COP 21 -konferenssissa tehdyn kansainvälisen ilmastopimuksen mukaisesti
- selviytymiskykyisempiä alueita, joilla valmistaudutaan ilmastonmuutoksen väistämättömiin haittavaikutuksiin
- kaikkien yleisesti saatavilla olevat turvalliset, kestävät ja kohtuuhintaiset energiapalvelut, joilla parannetaan elämänlaatua ja energiavarmuutta.

TÄMÄN VISION SAAVUTTAMISEKSI ME KAUPUNGINJOHTAJAT SITOUDEMME

- vähentämään hiilidioksidin (ja mahdollisesti muiden kasvihuonekaasujen) päästöjä kaupunkiemme alueella **vähintään 40 prosenttia vuoteen 2030 mennessä** erityisesti parantamalla energiatehokkuutta ja lisäämällä uusiutuvien energialähteiden käyttöä
- lisäämään selviytymiskykyämme sopeutumalla ilmastonmuutoksen vaikutuksiin
- jakamaan visioitamme, tuloksiamme, kokemuksiamme ja tietämystämme muiden paikallis- ja alueviranomaisten kanssa EU:ssa ja sen ulkopuolella suoran yhteistyön ja vertaistahojen välisen vaihdon avulla erityisesti maailmanlaajuisen kaupunginjohtajien ilmastopimuksen puitteissa.

Muuntaaksemme paikallisviranomaistemme sitoumukset toiminnaksi sitoudumme noudattamaan liitteessä I esitettyä vaiheittaista etenemissuunnitelmaa, johon sisältyy muun muassa kestävää energiaa ja ilmastonmuutosta koskevan toimintasuunnitelman laatiminen sekä edistymisen säännöllinen seuranta.

ME KAUPUNGINJOHTAJAT YMMÄRRÄMME, ETTÄ SITOUKSEMME EDELLYTTÄÄ

- vahvaa poliittista johtajuutta
- poliittisia toimikausia pidemmälle ulottuvien kunnianhimoisten pitkän aikavälin tavoitteiden asettamista
- koordinoitua vuorovaikutusta hillitsemis- ja sopeutumistoimien välillä mobilisoimalla kaikki asiaan liittyvät kunnalliset yksiköt
- monialaista ja kokonaisvaltaista alueellista lähestymistapaa

- riittävien henkilö-, teknisten ja taloudellisten resurssien myöntämistä
- alueidemme kaikkien merkityksellisten sidosryhmien osallistumista
- kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä keskeisinä energiankuluttajina, "tuottaja-kuluttajina" ja kysyntään vastaavan energiajärjestelmän osallistujina
- välittömiä toimia erityisesti joustavien toteuttamisen arvoisten niin kutsuttujen no-regret-toimenpiteiden avulla
- älykkäiden ratkaisujen käyttöönottoa energiajärjestelmän muutoksen teknisten ja yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemiseksi
- toimiemme säännöllistä mukauttamista seuranta- ja arviointitulosten mukaan
- yhdistettyä horisontaalista ja vertikaalista yhteistyötä paikallisviranomaisten ja kaikkien muiden hallintotasojen välillä.

ME KAUPUNGINJOHTAJAT SUHTAUDUMME MYÖNTEISESTI

- Euroopan komission aloitteeseen tuoda ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen – ilmastonmuutoksen torjunnan molemmat pilarit – yhden kattoaloitteen alle ja tehostaa edelleen synergiavaikutuksia muiden asiaan kuuluvien EU:n toimintalinjojen ja aloitteiden kanssa
- Euroopan komission tukeen kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimuksen mallin laajentamiselle muualle maailmaan maailmanlaajuisen kaupunginjohtajien ilmastopimuksen avulla
- tukeen, jonka EU:n paikallis- ja alueviranomaisten institutionaalisen äänitorvena toimiva alueiden komitea on antanut kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimukselle ja sen tavoitteille
- jäsenvaltioiden, alueiden, maakuntien, mentorikaupunkien ja muiden institutionaalisen rakenteiden paikallisviranomaisille antamaan apuun kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimuksen hillitsemistä ja sopeutumista koskevien sitoumusten noudattamiseksi.

ME KAUPUNGINJOHTAJAT KEHOTAMME

– MUITA PAIKALLISVIRANOMAISIA:

- liittymään kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimuksen yhteisöön
- jakamaan tietämystä ja osallistumaan kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimuksen valmiuksia kehittävään toimintaan

– ALUEELLISIA / VALTIOTASOA ALEMPIEN TASOJEN VIRANOMAISIA:

- antamaan meille strategisia ohjeita sekä poliittista, teknistä ja taloudellista tukea toimintasuunnitelmiamme ja niihin liittyvien toimenpiteiden laadinnassa, täytäntöönpanossa ja seurannassa
- auttamaan meitä edistämään yhteistyötä ja yhteisiä lähestymistapoja tehokkaampien ja yhdennettympien toimien aikaansaamiseksi

– KANSALLISIA HALLITUKSIA:

- kantamaan vastuunsa ilmastonmuutoksen torjunnasta ja antamaan riittävää poliittista, teknistä ja taloudellista tukea paikallisten hillitsemis- ja sopeutumisstrategioidemme laatimiseksi ja toteuttamiseksi
- kutsumaan meidät osallistumaan kansallisten hillitsemis- ja sopeutumisstrategioiden valmisteluun ja täytäntöönpanoon
- varmistamaan rahoitusmekanismien asianmukainen saatavuus paikallisten ilmasto- ja energiatoimien tukemiseksi
- tunnustamaan paikallisten toimiemme vaikutuksen, ottamaan tarpeemme huomioon sekä edustamaan näkemyksiämme eurooppalaisissa ja kansainvälisissä ilmastoprosesseissa

– **EUROOPAN UNIONIN TOIMIELIMIÄ:**

- vahvistamaan poliittisia puitteita, jotka tukevat paikallisten ilmasto- ja energiastrategioiden täytäntöönpanoa ja kaupunkien välistä yhteistyötä
- antamaan meille riittävää toiminnallista, teknistä ja tiedotukseen liittyvää tukea
- jatkamaan kaupunginjohtajien ilmasto- ja energiasopimuksen valtavirtaistamista asiaa koskevissa Euroopan unionin toimintapolitiikoissa, tukiohjelmissa ja toimissa sekä ottamaan meidät mukaan niiden valmistelu- ja täytäntöönpanovaiheisiin
- tarjoamaan edelleen rahoitusmahdollisuuksia sitoumustemme täytäntöönpanoa varten sekä hankesuunnittelun tukivälineitä, jotka auttavat meitä investointiohjelmien kehittämisessä ja käynnistämässä sekä niihin liittyvien tarjouskilpailujen järjestämisessä
- tunnustamaan roolimme ja toimemme ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja siihen sopeutumisessa ja jakamaan saavutuksemme kansainvälisen yhteisön kanssa.

– **MUITA SIDOSRYHMIÄ¹:**

- mobilisoimaan ja jakamaan asiantuntemusta, tietämystä, teknologiaa ja rahoitusvaroja, joilla täydennetään ja tehostetaan meidän paikallisia toimiamme, laajennetaan valmiuksien kehittämistä sekä lisätään innovointia ja investointeja
- ryhtymään aktiivisiksi toimijoiksi energiajärjestelmän muutoksessa ja tukemaan meitä osallistamalla yhteisön toimiin.

¹

Esimerkiksi yksityissektori, rahoituslaitokset, kansalaisyhteiskunta, tiede- ja tutkimusyhteisö.

LIITE I

KAUPUNGINJOHTAJIEN ENERGIA- JA ILMASTOSOPIMUKSEN VAIHEITTAINEN PROSESSI JA PÄÄPERIAATTEET

YHTEISEN VISION YHTEINEN ETENEMISSUUNNITELMA:

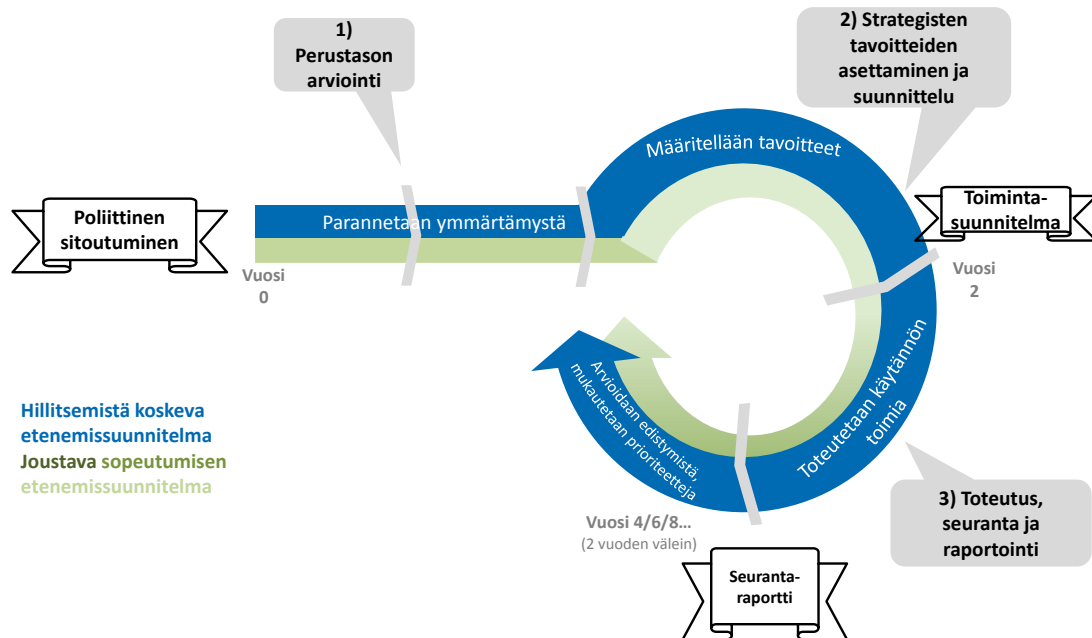
Saavuttaakseen hillitsemis- ja sopeutumistavoitteensa kaupunginjohtajien energia- ja ilmastososopimuksen allekirjoittajat sitoutuvat toteuttamaan seuraavat eri vaiheet:

VAIHEET / PILARIT	HILLITSEMINEN	SOPEUTUMINEN
1) Käynnistäminen ja perustason arviointi	Laaditaan päästöjen perustason selvitys	Laaditaan ilmastonmuutokseen liittyvien riskien ja haavoittuvuuden arviointi
2) Strategisten tavoitteiden asettaminen ja suunnittelu	Toimitetaan kestävää energiaa ja ilmastomuutosta koskeva toimintasuunnitelma (SECAP) ja valtavirtaistetaan hillitsemistä ja sopeutumista* koskevat näkökohdat asiaankuuluviin toimintapolitiikkoihin, strategioihin ja suunnitelmiin_ <u>kahden vuoden kuluessa valtuuston päätöksestä</u>	
3) Toteutus, seuranta ja raportointi	Raportoidaan edistymisestä joka toinen vuosi SECAP-toimintasuunnitelman laatimisen jälkeen aloitteen foorumilla	

* Sopeutumisstrategian olisi oltava osa SECAP-toimintasuunnitelmaa ja/tai se olisi laadittava ja valtavirtaistettava erillisessä asiakirjassa tai asiakirjoissa. Allekirjoittajat voivat valita haluamansa muodon – ks. jäljempänä kohta ”sopeutumista koskeva etenemissuunnitelma”.

Vuosina 1–2 tehdään suunnitelman perustyö ja keskitytään tilanteen arvioimiseen (tärkeimmät päästölähteet ja niiden vähennysmahdollisuudet, tärkeimmät ilmastoon liittyvät riskit ja haavoittuvuudet ja niihin liittyvät nykyiset/tulevat haasteet), hillitsemisen ja sopeutumisen prioriteettien ja nopeiden edistysaskelien tunnistamiseen, yhteisöjen osallistumisen tehostamiseen sekä riittävien resurssien ja valmiuksien mobilisointiin tarvittavien toimien toteuttamiseksi. Seuraavina vuosina keskitytään käynnistettyjen toimien ja hankkeiden vahvistamiseen ja laajentamiseen muutoksen vauhdittamiseksi.

PAIKALLISIIN OLOSUHTEISIIN MUKAUTETTAVAT JOUSTAVAT ETENEMISSUUNNITELMAT:

Kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimuksella luodaan toimintakehys, joka auttaa paikallisviranomaisia toteuttamaan niiden hillitsemistä ja sopeutumista koskevat tavoitteet ottaen samalla huomioon kenttätason olosuhteiden erilaisuuden. Allekirjoittajakaupungit voivat vapaasti valita parhaan tavan toteuttaa paikalliset toimensa. Vaikka prioriteetit vaihtelevat, paikallisviranomaisia kehoitetaan toteuttamaan toimia yhdenmukaisesti ja kokonaisvaltaisesti.

– Hillitsemistä koskeva etenemissuunnitelma

Hillitsemistä koskevassa etenemissuunnitelmassa on tietyn verran joustovaraa allekirjoittajille – etenkin päästöselvityksen suhteen (esimerkiksi perusvuosi, keskeiset käsiteltävät alat, laskelmissa käytettävät päästökertoimet, raportoinnissa käytettävä päästöyksikkö²).

– Sopeutumista koskeva etenemissuunnitelma

Sopeutumista koskeva etenemissuunnitelma pidetään riittävän joustavana, jotta siihen voidaan sisällyttää uutta tietoa ja tutkimustuloksia ja siinä voidaan ottaa huomioon allekirjoittajakaupunkien muuttuvat olosuhteet ja valmiudet. Ilmastonmuutoksen riski- ja alttiusarviointi on tehtävä sovitussa kahden vuoden määräajassa. Sen tulosten perusteella määritellään, miten alueesta voidaan tehdä selviytymiskykyisempi. Sopeutumisstrategiaa, joka olisi sisällytettävä kestävä energiaa ja ilmastonmuutosta koskevaan toimintasuunnitelmaan ja/tai valtavirtaistettava muihin asiaankuuluviin suunnitteluasiakirjoihin, voidaan vahvistaa ja mukauttaa ajan mittaan. Toteuttamisen arvoisia niin kutsuttuja no-regret-toimia olisi harkittava ensin ja niitä olisi täydennettävä muilla toimilla vuosien mittaan (esimerkiksi kun tilannetta arvioidaan uudelleen joka toinen vuosi toimintasuunnitelman tarkistusten yhteydessä) – tämä mahdollistaa sopeutumisen ajoissa ja alhaisemmin kustannuksin.

²

Allekirjoittajakaupungit voivat raportoida päästönsä joko hiilidioksidina tai hiilidioksidiekvivalenttina. Jälkimmäisen vaihtoehdon avulla ne voivat ottaa huomioon muut kasvihuonekaasujen, kuten CH₄:n (metaani) ja N₂O:n (typpioksiidi), päästöt.

USKOTTAVA JA AVOIN LIIKE:

- **Poliittinen hyväksyntä:** Sitoumus, kestäväää energiaa ja ilmastonmuutosta koskeva toimintasuunnitelma ja muut asianmukaiset suunnitteluasiakirjat on ratifioitava kaupunginvaltuuston päätöslauselmalla/päätöksellä. Tämä varmistaa pitkäaikaisen poliittisen tuen.
- **Luotettava, johdonmukainen, avoin ja yhdenmukaistettu tietojenkeruu- ja raportointikehys:** Kuntien, alueiden ja kaupunkiverkostojen kokemusten perusteella kaupunginjohtajien ilmasto- ja energiasopimuksen menetelmät pohjautuvat lujaan tekniseen ja tieteelliseen perustaan, joka on kehitetty yhdessä Euroopan komission kanssa. On laadittu yhteisiä menetelmällisiä periaatteita ja raportointimalleja, joiden avulla allekirjoittajat voivat seurata edistystään, raportoida siitä ja julkaista sen jäsennellysti ja järjestelmällisesti. Toimitetut kestäväää energiaa ja ilmastonmuutosta koskevat toimintasuunnitelmat julkaistaan allekirjoittajakaupunkien profiileissa kaupunginjohtajien energia- ja ilmastosopimuksen verkkosivustolla. Näin taataan niiden paikallisten ilmastotoimien avoimuus, vastuuvollisuus ja vertailtavuus.
- **Toteutettujen toimien tunnustaminen ja hyvä näkyvyys:** Raportointimallien avulla kerätyt yksittäiset ja kollektiiviset tulokset julkaistaan kaupunginjohtajien energia- ja ilmastosopimuksen verkkosivustolla inspiroimaan ja helpottamaan näkemysten vaihtoa ja itsearviointia. Raportoimalla tiedot kaupunginjohtajien energia- ja ilmastosopimuksen kautta allekirjoittajakaupungit voivat osoittaa, että niiden toimilla on laaja vaikutus kentällä. Kaupunginjohtajien energia- ja ilmastosopimuksen raportointikehysten avulla kerätyt tiedot antavat myös tärkeää palautetta paikallisista toimista kansallisille, EU:n tason ja kansainvälisille poliittisille päättäjille.
- **Allekirjoittajakaupunkien raportointien tietojen arviointi:** Tällä laadunvalvonnalla taataan osaltaan koko kaupunginjohtajien ilmasto- ja energiasopimusaloitteen uskottavuus ja luotettavuus.
- **Keskeyttäminen toimien puuttuessa:** Allekirjoittajat hyväksyvät, että niiden osallisuus aloitteessa voidaan keskeyttää, jos ne eivät toimita edellä mainittuja asiakirjoja (eli kestäväää energiaa ja ilmastonmuutosta koskevaa toimintasuunnitelmaa ja seurantaraportteja) asetetuissa määräajoissa. Keskeytys edellyttää kaupunginjohtajien energia- ja ilmastosopimuksen toimiston lähettämää kirjallista ennakoilmoitusta. Menettelyllä taataan avoimuus, luotettavuus ja oikeudenmukaisuus muita, sitoumuksensa täyttäviä allekirjoittajia kohtaan.

LIITE II

TAUSTA JA KONTEKSTI

Kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimuksen allekirjoittajat sitoutuvat liikkeeseen täysin tietoisina seuraavista seikoista:

- Hallitustenvälinen ilmastomuutospaneeli (IPCC) on vahvistanut [viidennessä arviointikertomuksessaan](#), että ilmastomuutos on todellisuutta ja että ihmisen toiminta vaikuttaa edelleen maan ilmastoon.
- IPCC:n havaintojen mukaan hillitseminen ja sopeutuminen ovat toisiaan täydentäviä lähestymistapoja ilmastomuutoksen vaikutusten aiheuttamien riskien vähentämiseksi eri aikaväleillä.
- Kansalliset hallitukset sopivat ilmastomuutosta koskevassa Yhdistyneiden kansakuntien puitesopimuksessa (UNFCCC) yhteisestä tavoitteesta pitää ilmaston keskimääräinen lämpeneminen alle 2 celsiusasteessa verrattuna esiteollisen ajan tasosta.
- Kansalliset hallitukset sopivat Yhdistyneiden kansakuntien Rio+20-konferenssin yhteydessä joukosta [kestävän kehityksen tavoitteita](#), joista tavoite 7 edellyttää kansainvälisen yhteisön takaavan ”*kaikille mahdollisuuden saada kohtuuhintaista, luotettavaa, kestäväpohjaista ja uudenaikaista energiaa*”; tavoite 11 edellyttää, että ”*kaupungeista ja asutustaaajamista tehdään osallistavia, turvallisia, selviytymis- ja palautumiskykyisiä ja kestäviä*”, ja tavoite 13 puolestaan, että ”*toteutetaan kiireellisesti toimia ilmastomuutoksen ja sen vaikutusten torjumiseksi*”.
- YK:n pääsihteerin vuonna 2011 käynnistämässä [Kestävää energiaa kaikille](#) -aloitteessa keskitytään seuraavien kolmen toisiinsa liittyvän tavoitteen saavuttamiseen vuoteen 2030 mennessä: nykyaikaiset energiapalvelut tuodaan yleisesti kaikkien ulottuville, kaksinkertaistetaan energiatehokkuuden maailmanlaajuinen kehitysvauhti ja kaksinkertaistetaan uusiutuvan energian osuus koko maailman energialähteiden valikoimassa.
- Euroopan komissio käynnisti vuonna 2008 kaupunginjohtajien ilmasto- ja energiasopimuksen ja vuonna 2014 Mayors Adapt -aloitteen, joka on keskeinen [ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevan EU:n strategian](#) (Euroopan komissio, 2013) toimi, saadakseen paikallisviranomaiset osallistumaan ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen ja tukeakseen niitä.
- Perustamisestaan lähtien kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimus on tunnustettu keskeiseksi EU:n välineeksi, ja tämä otettiin huomioon etenkin [energiaunionistrategiassa](#) (Euroopan komissio, 2015) sekä Euroopan [energiavarmuusstrategiassa](#) (Euroopan

komissio, 2014) energiajärjestelmän muutoksen vauhdittamiseksi ja energian toimitusvarmuuden parantamiseksi.

- EU hyväksyi lokakuussa 2014 [vuoteen 2030 ulottuvat ilmasto- ja energiapolitiikan puitteet](#), joissa asetettiin uusia ilmasto- ja energiatavoitteita: unionin kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään vähintään 40 prosentilla, vähintään 27 prosenttia EU:ssa kulutetusta energiasta tuotetaan uusiutuvista energialähteistä ja energiatehokkuutta parannetaan vähintään 27 prosenttia.
- Euroopan komissio hyväksyi vuonna 2011 ”[etenemissuunnitelman siirtymiseksi kilpailukykyiseen vähähiiliseen talouteen vuonna 2050](#)”, jolla pyritään vähentämään EU:n kasvihuonekaasupäästöjä vuoteen 2050 mennessä 80–95 prosenttia vuoden 1990 tasoon verrattuna – myös Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto pitivät tätä aloitetta tervetulleena.
- Lausunnossaan kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimuksen tulevaisuudesta (ENVE-VI-006) EU:n alueiden komitea vahvistaa sitoumuksensa tukea edelleen kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimusta muun muassa alueiden komitean sisäisellä tälle asialle omistetulla foorumilla sekä muilla välineillä.

LIITE III SANASTO

- **Sopeutuminen:** toimet, joilla ennakoidaan ilmastonmuutoksen haittavaikutuksia, estetään tai minimoidaan niiden aiheuttamat vahingot tai hyödynnetään mahdollisuuksia, joita saattaa tarjoutua.
- **Ilmastonmuutos:** ilmastossa ajan mittaan joko luonnollisen vaihtelun tai ihmisen toiminnan seurauksena tapahtuvat muutokset.
- **Päästöselvitys:** kaupunginjohtajien ilmasto- ja energiasopimuksen allekirjoittajan alueella energiankulutuksen vuoksi tietyssä vuonna ilmakehään päästettyjen kasvihuonekaasujen (hiilidioksidin tai hiilidioksidiekvivalentin) määrän mittaaminen – tämän avulla on mahdollista tunnistaa tärkeimmät päästölähteet ja niiden vähennyspotentiaali.
- **Hillitseminen:** toimet, joilla pienennetään ilmakehään päästettyjen kasvihuonekaasujen pitoisuuksia.
- **Seurantaraportti:** asiakirja, jonka kaupunginjohtajien ilmasto- ja energiasopimuksen allekirjoittajat sitoutuvat toimittamaan joka toinen vuosi SECAP-toimintasuunnitelmansa toimittamisen jälkeen ja jossa esitetään sen toteutuksen siihenastiset tulokset – raportin tavoitteena on seurata asetettujen tavoitteiden saavuttamista.
- **Toteuttamisen arvoiset eli niin kutsutut no-regret-vaihtoehdot (sopeutumisessa):** toimet, jotka tuottavat välittömiä taloudellisia ja ympäristöhyötyjä. Ne ovat toteuttamisen arvoisia kaikissa ajateltavissa olevissa ilmastoskenaarioissa.
- **Tuottaja-kuluttajat:** Proaktiiviset kuluttajat, jotka energian kuluttamisen lisäksi myös ottavat vastuuta sen tuottamisesta.
- **Selviytymiskyky:** sosiaalisen tai ekologisen järjestelmän kyky absorboida häiriöitä säilyttäen perustoimintatapansa ja kyky sopeutua stressiin ja (ilmaston)muutokseen.
- **Riskin ja haavoittuvuuden arviointi:** analyysi, jossa määritetään riskin luonne ja laajuus analysoimalla mahdollisia vaaroja ja arvioimalla haavoittuvuutta, joka voisi mahdollisesti aiheuttaa ihmisille, omaisuudelle, toimeentulolle sekä sille ympäristölle, josta nämä ovat riippuvaisia, uhan tai vahinkoa – sen avulla voidaan tunnistaa erityistä huolta herättävät alat ja näin se antaa tietoa päätöksentekoa varten. Arvioinnissa voitaisiin (soveltuvien osin) käsitellä tulviin, äärimmäisiin lämpötiloihin ja helleaaltoihin, kuivuuteen ja vesipulaan, myrskyihin ja muihin äärimmäisiin sääilmiöihin, metsäpalojen lisääntymiseen, merenpinnan nousuun ja rannikon eroosioon liittyviä riskejä.
- **Riski:** haitallisten seurausten tai yhteiskunnallisten, taloudellisten tai ekologisten (esimerkiksi ihmishenkien, terveyden, toimeentulon, omaisuuden ja palvelujen) menetysten todennäköisyys tietyssä haavoittuvista olosuhteista kärsivässä yhteisössä tai yhteiskunnassa jonain määriteltynä ajanjaksona tulevaisuudessa.

- **Kestävää energiaa ja ilmastonmuutosta koskeva toimintasuunnitelma (SECAP):** keskeinen asiakirja, jossa kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopöytäkirjan allekirjoittaja hahmottelee, miten se aikoo saavuttaa sitoumuksensa. Siinä määritellään hillitsemis- ja sopeutumistoimet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä aikataulut ja eri tahojen vastualueet.
- **Haavoittuvuus:** se, missä määrin järjestelmä on altis ilmastonmuutoksen haittavaikutuksille, ilmaston vaihtelu ja äärimmäiset sääilmiöt mukaan lukien, ja kyvyn selviytymään niistä (selviytymiskyvyn vastakohta).